

profesjonelle psykologiske virksomhet, og vi har alt for lite å holde oss til når det gjelder de kognitive ressursene og begrensningene som klientene stiller med i sine oppfatninger av konflikten og løsningene av dem.

LITTERATUR

- Aboud, F.E. (1981). Egocentrism, conformity, and agreeing to disagree. *Developmental Psychology*, 17, 791-799.
- Abrahami, A., Selman, R.L. & Stone, C. (1981). A developmental assessment of children's verbal strategies for action resolution. *Journal of Applied and Developmental Psychology*, 2, 145-163.
- Borg, A., Hultman, E. & Wærn, Y. (1978). Conflict resolution and social understanding in six to twelve year old boys. *Scandinavian Journal of Psychology*, 19, 53-62.
- Enright, R.D., & Lapsley, D.K. (1981). Judging others who hold opposite beliefs: The development of belief-discrepancy reasoning. *Child Development*, 52, 1053-1063.
- Feffer, M. (1970). Developmental analysis of interpersonal behaviour. *Psychological Review*, 77, 197-214.
- Marsh, D.T. (1982). The development of interpersonal problemsolving among elementary school children. *The Journal of Genetic Psychology*, 140, 107-118.
- Parsons, T. & Bales, R.F. (1955). *Family, socialization and interaction process*. Glencoe, Illinois: Free Press.
- Piaget, J. (1932). *The moral judgment of child*. London: Kegan Paul.
- Selman, R.L. (1980). *The growth of interpersonal understanding*. New York: Academic Press.
- Selman, R.L. & Demorest, A.P. (1984). Observing troubled childrens interpersonal negotiating strategies: Implications of and for a developmental model. *Child Development*, 55, 288-304.
- Selman, R.L. & Demorest, A.P. (1987). Putting thoughts and feeling into perspective: A developmental view on how children deal with interpersonal disequilibrium. In D.J. Bearison og H. Zimiles (Eds.), *Thought and emotion*. Hillsdale, J.J.: Erlbaum (pp. 93-128).
- Shantz, C.U. (1987). Conflicts between children. *Child Development*, 58, 283-305.
- Thibaut, J.W. & Kelley, H.H. (1965). *The social psychology of groups*. New York: Wiley.
- Vikan, A. (1986). Social cognitive development in resolutions of misunderstandings. *Scandinavian Journal of Psychology*, 27, 240-251.
- Watzlawick, P., Beavin, J.H. & Jackson, D.D. (1968). *Pragmatics of human communication*. London: Faber.
- Youniss, J. (1980). *Parents and peers in social development*. Chicago: University of Chicago Press.

Rotter's sætningsfuldendelsestest i en komparativ undersøgelse af voldsofre

ASK ELKLIT

Psykologisk Institut
Århus Universitet

Elklit, A. (1991). Rotter Incomplete Sentences Blank in a comparative study of victims of violent assault. *Nordisk Psykologi*, 43, 107-121.

The Rotter ISB is a projective test that can be applied in clinical settings and for research purposes. Based on "post-Goldberg" articles physiological, psychological and sociological research is reviewed to study the validity of ISB. It was found that validity was high in all three areas. Besides the conventional adjustment score, ISB is productive for studying psychological variables as anxiety, hostility and dependency ad modum Renner. The need for recognition and social desirability does not seem to destroy the value of ISB. A future article will report on the results from the victims of violent assaults.

Ask Elklit, Institute of Psychology, Aarhus University, 4 Asylvej, DK-8240 Risskov.

Indledning

Som led i et projekt, der tilbød sagesløse voldsofre psykologisk hjælp (Brøndum, 1989), har der i den tilhørende effektundersøgelse været anvendt fønomenologiske og projektive metoder (jf. Elklit, 1990).

En af de valgte projektive tests blev Rotter's sætningsfuldendelsestest, som blev foretrukket ud fra dens face-validitet, bredde, fravær af åbenlys patologisk orientering og lette administration.

Formålet med artiklen er nærmere at undersøge og underbygge værdien af Rotter's test ud fra den foreliggende litteratur. Litteratursøgning har vist, at den forskningsmæssige interesse for Rotter's test har været beskeden i en lille snes år, sammenholdt med perioden 1947-72. Dette kunne måske skyldes den hårde konkurrence og kravet om konstant fornyelse i USA også inden for testområdet. Endvidere har 68-oprøret muligvis været medvirkende til, at mange har tabt interessen for at evaluere og videreudvikle projektive tests. Polyson et al. (1985) finder en tilsvarende tendens for TAT, trods denne prøves store popularitet i klinisk praksis.

Rotter's sætningsfuldendelsestest blev udviklet af Rotter & Willerman (1947). En manual er udarbejdet af Rotter & Rafferty i 1950. Rotter & Rafferty (1953) beskriver testen som en semistruktureret projektiv teknik til at studere personligheden. Testen bygger på den antagelse, at personen afspejler sine ønsker, behov, frygt og holdninger i færdiggørelsen af sætningerne.

Historisk er metoden meget tæt knyttet til Jungs ordassocationstest. Forskelene findes i forbindelse med formålet og proceduren: reaktionstiderne måles ikke hos Rotter og der er intet pres for at få den øjeblikkelige association. "Svarene tenderer til at give den information, som personen er villig til at give, snarere end den information, som han ikke kan lade være med at give (ibid, p. 591)". Analysemetoden er ofte mere lig TAT's end ordassociations-testens.

Den bedste introduktion til testen findes hos Goldberg (1965), som også er trykt i Murstein (1965). En artikel, der bygger på Goldberg, er Ågesen et al. (1984).

Litteratursøgning

Relevant litteratur er søgt og fundet via den 4., 5., 6. og 8. Mental Measurements Yearbook (Buros, 1953, 1959, 1965, 1978) sammen med to andre af Buros' udgivelser: "Tests in Print II" (1961) samt "Personality: Test and Reviews I" (1970). I disse værker er der en fuldstændig referenceliste for brugen af Rotter's sætningsfuldendelsestest frem til 1976. Herefter er der søgt i Psychological Abstracts' subject index under Rotter Incomplete Sentences Blank (ISB) frem til og med 1989.

Karakteristik af prøven

Prøven er copyrightbeskyttet og forhandles i Danmark af Dansk Psykologisk Forlag. Prøven findes endnu ikke i en officiel dansk version. Den er imidlertid siden 1980 systematisk anvendt som led i de projektive personlighedsundersøgelser på Klinisk Psykologisk Afdeling, Sct. Hans Hospital (jf. Ågesen et al., 1984).

Den består af 40 sætnings-"stammer", dvs. påbegyndte sætninger eller stmuldiord, som skal færdiggøres til en hel sætning. Halvdelen (21) af sætnings-"stammerne" er i 1. person ental; 19 er neutrale navneord, forholdsordslid, biord og stedord (ex. Folk..., I skolen..., Hjemme..., Somme tider...). 15 af "stammerne" er i nutid; kun to er i fortid. 7 af "stammerne" angår noget positivt (1,2,3,8,25,27 og 34), mens 11 angår noget negativt (5,9,13,15,20,29,30, 33,36 og 39).

Testen indeholder en balanceret blanding af neutrale og personlige sætningsstammer. Der lægges megen vægt på nutiden og en halv gang større vægt på de negative end på de positive følelser.

Formel analyse

ISB kan minde om en skoleopgave, hvor det formelle krav er færdiggørelsen af en sætning. Goldberg (1965) nævner 6 typer af formelle analyser, som hovedsageligt er udført sidst i 40'erne. Eno & Woehlike (1984) er et eksempel på en analyse af ISB for grammatiske fejl, hvilket selvfølgelig kan have diagnostisk værdi i f.eks. en skolepsykologisk sammenhæng. Når den formelle analyse i dag er opgivet skyldes det, at den ikke er i stand til at differentiere mellem forskellige grupper af personer (jf. Walter et al., 1964) og at en formalanalyse på et mikroniveau forekommer meningsløs i relation til en analyse af omfattende personlighedstræk (jf. f.eks. Lewinsohn & Nichols, 1967).

Klinisk analyse

ISB er på grund af sin åbne form også en projektiv prøve, som kan udsættes for en klinisk analyse. Rotter & Rafferty (1950) har i deres manual en række gode eksempler på personlighedsanalyser, der struktureres ud fra 4 grupperinger: Familieholdninger, sociale og seksuelle holdninger, generelle holdninger og karakteristiske træk. Disse grupperinger sammenfattes i en konklusion.

Ågesen et al. (1984) fremhæver, at de har fundet testen særdeles værdifuld til belysning af psykiske konflikter af bevidst og ubevidst natur, kognitiv stil, herunder regressive træk i tænkningen og psykodynamisk forsvar.

Goldberg (1965) har ikke så meget til overs for den kliniske analyse, som han foragteligt kalder for impressionistiske metoder. En del "ældre" forfattere (Sechrest & Hemphill, 1954; Lewinsohn & Nichols, 1964; Rulla & Maddy, 1972) anvender vurderingsskalaer, hvor den samlede besvarelse udsættes for en række fastlagte specifikke vurderinger af funktionsmæssige forhold eller personlighedstræk. Ofte optræder et så stort antal skalaer som f.eks. 15, hvilket kan virke voldsomt, når der kun er 40 sætninger ialt. Vurderingsskalaer kan ses som mellemliggende variabel, der forlænger vejen fra data til analyse og introducerer flere bias end nødvendigt.

Den kliniske analyse vil ofte være styret af en bestemt problemstilling og en bestemt personlighedsteori. De almene områder, som en analyse af ISB kan omfatte er efter min mening: 1) forhold til selvet, 2) forhold til signifikante andre 3) personens behov, problemer og ønsker, 4) pres og belastninger i omgivelserne og 5) mestringstrategier og forsvarsmekanismer.

Strukturgrad og informationsniveau

Graden af struktur i ISB har givet anledning til en del diskussion og flere undersøgelser i starten af 70'erne. En del psykologer (jf. Daston, 1968) placerer sætningfuldendelsestesten midt i mellem strukturerede og ustrukturerede, dvs. projektive tests.

Mange psykologer opfatter personligheden som bestående af mange lag med forskellig dybde og tilgængelighed og mener, at forskelligartede tests vil afdække forskellige lag. "Niveau"-hypotesen udsiger, at der vil være et omvendt forhold mellem graden af stimulusstruktur i en test og det niveau af personlig impulsiv kontrol, som testen viser.

Man kunne nu med Murstein & Wolf (1970) antage, at det er stimuluskvaliteterne ved de forskellige projektive teknikker, der bestemmer dybden af det niveau i personligheden, som vi ser i testen. Man har derfor antaget, at de mest strukturerede og uvetydige tests viser noget om de mest bevidste aspekter af personligheden, således at ISB f.eks. skulle fremkalde mere bevidst kontrol end Rorschach.

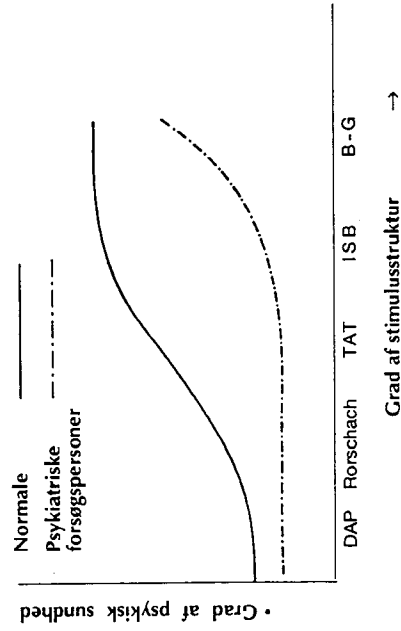
Murstein & Wolf (ibid) testede hypotesen og fig. 1 sammenfatter deres fund for to populationer. Psykiatriske patienter frembyder patologiske træk uanset testens grad af struktur (med undtagelse af Benders gestalttest), mens normale forsøgs personer har mange flere udfoldede projektive og patologiske træk ved meget ustruktureret test, men få af disse træk ved de mere strukturerede tests.

De psykiatriske patienter kan opfattes som en gruppe, hvis impulsiv kontrol er brudt sammen, og de reagerer derfor i højere grad på egne indre stimuli, uanset strukturgraden i testen. Ved de ustrukturerede test ligner de to populationer hinanden, idet de normale forsøgs personer ikke har nogen antagelse om gode løsninger, og derfor er tvunget til at projicere sig selv ud i materialet.

I midterområdet af strukturgrader (TAT, ISB) bliver forskellen mellem de to grupper stor. De normale har her tilstrækkeligt med stimuli til at svare på "normal" måde, mens de psykiatriske patienter har en tendens til at ignorere disse stimuli og i stedet at forfølge deres egne indre stimuli. I den mest strukturerede test (Bender-Gestalt) bliver strukturgraden så stærk, at mange af de psykiatriske patienter vælger at følge det. En konsekvens af ovenstående er, at meget ustrukturerede tests uanset forsøgs personernes tilstand tendentielt vil frembyde mange patologiske træk, fordi scoringssystemerne er negativt orienteret og projektioner opfattes som patologi. En anden konsekvens er, at større afvigelser i svarene fra testens stimuluskrav er et karakteristikon for dårlig tilpasning.

"Niveau"-hypotesen er undersøgt af bl.a. Newmark et al. (1974 a og b) med situationsangst som den afhængige variabel. De udsatte en gruppe studerende for 4 tests (MMPI, ISB, TAT og Rorschach) og fandt, at angstniveauet steg 24

Figur 1: Den hypotetiske kurve, der beskriver graden af psykisk sundhed, som normale og psykiatriske patienter projicerer ud som en funktion af testenes stimulusstrukturgrad (efter Murstein & Wolf, 1970, p. 43).

timer efter de to sidste prøver, hvilket tillægges disses amorfe, tvetydige og stressprovokerende egenskaber, som er en potentiel trussel mod selvfølelsen (1974 b). Når projektive tests udløser mere angst end mere strukturerede og direkte tests, så finder vi måske her en forklaring på Allpoets (1965) iagttagelse af, at strukturerede personlighedstests fremløkker mere materiale end de projektive tests hos normale forsøgs personer.

Newmark et al. (1974 a) fandt ligeledes en stigning i angstniveauet i 24 timer hos en gruppe neurotikere efter alle 4 prøver. Hos en gruppe sociopater forekom stigningen i angst kun efter de mere strukturerede (MMPI og ISB) tests, mens det var omvendt hos en gruppe skizofrene, hvis angstniveau steg efter Rorschach og TAT.

Nyere undersøgelser af validiteten ved ISB

Da de forskellige reliabilitetsformer hos ISB er velundersøgt og høje (jf. Goldberg, 1965, Walker & Linden, 1967; Lah & Rotter, 1981), vil de ikke blive genstand for yderligere omtale her.

Murstein erklærede i 1965 (p. 777), "at ISB er sandsynligvis den mest valide af alle projektive teknikker, der er beskrevet af litteraturen". De 25 år, der er gået siden Mursteins markante udtalelse, synes ikke på afgørende vis at svække den.

* På det fysiologiske plan har Degood & Valle (1975) påvist, at bestemte hjernebølger i form af alfa-tæthed var omvendt relateret til såvel dårlig tilpasning i

form af høje ISB-værdier som situationsangst og ængstelighed som personlighedstræk, målt ved STAI-testen. Alfa-bølger forbindes almindeligvis med evne til afslapning.

* På det *sociologiske* plan viser en række undersøgelser efter Goldbergs litteraturoversigt fra 1965, at ISB har en god ydre validitet i forhold til mange forskellige tilpasningskriterier.

Stofmisbrugere: Cross & Davis (1972) fandt, at stofforbrugere af marihuana havde højere ISB-scores. Gardener (1967) havde tre forskellige "hårde" typer stofmisbrugergrupper og viste at henholdsvis 80, 90 og 100% indenfor grupperne havde højere ISB-scores end Rotter & Rafferty's (1950) grænseværdi ("cut-off-score") på 135.

Kriminelle unge: Fuller et al. (1965) kunne ved at udtage 14 spørgsmål fra ISB korrekt identificere 82% af drengene på henholdsvis en highschool og et behandlingshjem ud fra en ISB's grænseværdi.

Studerendes "karriere": Rose (1965) udpegede studerende – bl.a. ved hjælp af ISB, men brugt ad modum Renner et al. (1962), (herom senere) – som sandsynligvis ville falde fra i løbet af første semester. Halvdelen af dem fik 6 rådgivende samtaler med det signifikante resultat, at ingen fra denne gruppe faldt fra studiet.

Rose et al. (1966) analyserede 4 grupper af studerende med forskellige "kategorier" ud fra bl.a. ISB. ISB-totalscoren kunne ikke skelne mellem de 4 grupper, men Renner et al.'s analysekategorier var på et signifikant niveau ($p < .05$) i stand til at skelne mellem de 4 grupper. De grupper, der klarede sig dårligt fagligt, er mindre afhængige, end de studerende, der fagligt klarer sig godt. En del forlader studiet i løbet af de første semestre; de, der bliver trods dårlig karakter, er kendetegnet ved et lavt angstniveau, lav fjendtlighed, social udadvendthed. De studerende, der forlader studiet efter et år er kendetegnet ved høj grad af fjendtlighed og dårlig tilpasning (højere ISB-totalscores). De, der klarer sig godt og bliver ved, udmærker sig ved mindre fjendtlighed og mere angst end de andre grupper. De er i stand til at styre deres angst og angsten får dem også til at præstere.

Rogers (1978) foretog en computerstyret indholdsanalyse af alle ord på ISB hos en gruppe college-russer. To år senere blev deres adfærd vurderet på tre kriterier: narcissisme i betydningen egoisme, dogmatisk religiøsitet og udskjelser efter drikkeri; de totale ISB-scores var uafhængig af disse vurderinger, men det viste sig at egoisme- og udskjeltesvurderingerne ved en regressionsanalyse kunne forudsiges ud fra indholdsanalysen.

Churchill & Crandall (1955) fandt, at collegestuderendes ISB-scores steg det første halve til hele år for derefter at stabilisere sig. De studerende mødte

havde ret stabile ISB-scores i samme tidsrum, hvilket tilskrives mødrenes mere stabile livsomstændigheder.

Thurstone et al. (1968) var ikke i stand til at forudsige, hvordan sygeplejerelever ville klare deres studium ud fra ISB-totalscores eller MMPI. Harrison (1968) var heller ikke i stand til ud fra ISB-totalscores at forudsige lærerstuderendes frafald to år senere. En analyse ad modum Rose et al. (1966) kunne her have været en alternativ analysemåde.

Lah & Rotter (1981) konstaterer, at konfliktniveauet er stigende målt ved ISB-totalscores og spredningen for collegestuderende i Connecticut ved tre målinger i henholdsvis 1965, 1970 og 1977. Stigningen er på 4 point. Den kan sammenlignes med de oprindelige normdata fra collegestuderende i Ohio i 1950, hvor stigningen fra 1950-1977 bliver på 8.7%.

Politiske holdninger

Goldberg & Stark (1965) fandt to grupper af studerende, som var polariserede i deres politiske holdninger. Den ene gruppe var pro-Goldwater, den anden pro-Johnson. Disse grupper undersøgt med ISB og MMPI. Goldwaterfolkene var mere autoritære, mere konventionelle, mere konservative, mindre ekspansive, mere forsigtige og mere på vagt end Johnsonfolkene, som havde høje ISB-scores = dårlig tilpasning. Sidstnævnte var endvidere mere ukonventionelle og liberale, samt havde højere psykopatiscores. Goldberg & Stark konkluderer, at de psykometriske og teoretiske tilpasningskriterier i ISB måske er organiserede omkring et værdisystem, som i sin natur er overvejende konservativt.

De påviser endvidere, at scorings-kriterierne belønner forsigtige, konventionelle svar (f.eks. i manualen ved spørgsmål 1, 10 og 15). Lærere og studerende lavede valideringskriterier ved at bedømme de to grupper. Disse bedømmelser har sandsynligvis været domineret af middelklasseværdier og indeholdt nok den bias, at det ukonventionelle blev sat lig med dårlig tilpasning.

Sensitivitetskurser

Stein (1973) viser, at studerende, der valgte at deltage i sensitivitetskursus havde signifikant højere ISB-scores end en kontrolgruppe.

Psykiatriske patienter og collegestuderende

Fulkerson & Gettys (1965) fandt, at psykiatriske patienter havde signifikant højere ISB scores end collegestuderende, samt at ISB ikke var i stand til at udpege patienter med forskellig diagnose.

Effekten af psykiatrisk hospitalsophold

Lewinsohn & Nichols (1964) viste ved en vurdering af ISB-svar, at patienter, der skulle udskrives, i løbet af deres hospitalsophold havde ændret holdninger i positiv retning på 5 ud af 9 områder: holdning til sig selv, holdning til andre mennesker, holdning til faderen, holdning til hospitalet og holdning til jævnaldrende af samme køn.

Psykologiske forhold

Angst

I afsnittet om fysiologiske forhold og i forbindelse med omtalen af "niveau"-hypotesen og studerendes karriere har vi set at angst er en faktor, som direkte eller indirekte spiller en rolle for forsøgspersonens selvfølelse, velbefindende og præstation, og hvis forekomst kan antages at give sig udslag i en høj ISB-score.

Renner et al. (1962) gennemførte en undersøgelse af studerende, hvor ISB-svarene blev analyseret ud fra tre variable: angst, afhængighed og fjendtlighed. Hvert svar fik vægten 2, 1 eller 0 afhængig af, om forsøgslederen vurderede, at a) svaret rummer en åben og ubetinget reference til den pågældende følelse eller adfærd, b) svaret giver en begrænset eller indirekte reference eller c) er urelateret.

Reliabiliteten hos flere bedømmere er høj (.83-.94) for de tre variable. Validiteten er undersøgt via sammenligning med kammeratvurderinger og selvbeskrivelse, i en multitrait-multimethod-analyse. Der er signifikante, men ikke særligt høje validitetskoefficienter. Der ses stor konsistens mellem de tre metoder med hensyn til at vise angst og afhængighed, dog med flest signifikante værdier hos kvinderne. Fjendtlighedsrelationer optræder hos kvinderne i relation til selvbeskrivelse, hos mænd i relation til kammeratvurdering. Afhængighed i ISB har en negativ sammenhæng med kammeratvurderinger, hvilket kan forstås i relation til, hvem den studerende er afhængig af: hvis det er familien og hjemmet, vil den studerende være uafhængig af sine kammerater; mens den studerende, der har løst sig fra familien, vil være mere afhængig af sine kammerater.

I en variabelspecifik sammenligning mellem de tre metoder, klarer ISB sig godt. Selvbeskrivelserne er dog bedre end ISB, når det drejer sig om afhængighed hos kvinderne og angst hos mændene. Selvbeskrivelser af fjendtlighed er værdifuld for begge køn, hvorimod ISB-fjendtlighedsvariablen har en konsistent validitet. I en korrelationsanalyse af ISB-totalscores med Renner et al.'s variable er værdierne for angst for kvinder = .57 og for mænd = .80, for afhængighed $K = .39$, $M = .40$, for fjendtlighed $K = .36$, $M = .40$. Det vil sige at totalscoren i ISB alt andet lige fortæller os mest om tilstedeværelsen af angst.

Renner et al.'s undersøgelse har mange gode kvaliteter og deres scoringsform er blevet anvendt af mange.

Stricker & Dawson (1966) brugte Renner et al.'s analysemetode i en undersøgelse af, hvilken effekt instruktion ("udtryk dine egne følelser" versus "udtryk de følelser som en gennemsnitlig person med dit køn og din alder har") og anvendelsen af 1. og 3. person ental havde for svarene fra psykiatriske patienter. Variationerne i instruktion og stedordsform betød ingen forskel i svarene. Men der fandtes en kønsforskkel, idet mændene havde signifikant flere angst-svar og kvinderne signifikant flere afhængigheds-svar.

Neuringer & Orwick (1968) udsatte halvdelen af en gruppe studerende, der var udvalgt efter deres score (høj, middel, lav) på Taylor Manifest Anxiety Scale (MAS) for en stressprovokerende situation og den anden halvdel for en almindelig testsituation, hvor de bl.a. skulle udfylde ISB og Borgottas & Meyers' Make a Sentence Test. Resultaterne fra de to tests er meget lig hinanden, idet de mest ængstelige uanset køn og stresssituation scorede signifikant ($p < .001$) højere (11.1) end middelgruppen (7.75) og den mindst ængstelige gruppe (4.75). Kønsforskellene var betydelige og signifikante ($p < .01$), idet kvindernes middelværdi var 9.33 og mændenes 6.40. Stresssituation i sig selv betød en forskel på 0.27 point i den overraskende retning, at den ikke stressede gruppe scorede højst. Dette kan skyldes instruktionen i stresssituationen, der fortalte de studerende, at de var udvalgt på grund af svære psykiske problemer, og at de ville blive henviset til yderligere rådgivning. Behovet for at forstå som "normal" har sandsynligvis fået de studerende til at være på vagt og anstrenge sig for at svare på en tilpasset måde, f.eks. ved at reducere antal af svar, der indhold bekymringer og angst.

Millimet (1972) havde to grupper af studerende, der var udvalgt efter deres ekstreme scores på Millimets Manifest Anxiety-Defensiveness (MAD) Scale. Disse to grupper fik forelagt to adjektivlister, ISB og to TAT-kort (13 MF + 14). ISB-totalscores identificerer korrekt 86% af de studerende, der scorede lavt på MAD og 75% af dem, der scorede højt. De adjektiver, der var forskellige fra de to grupper kunne kategoriseres som indre ubehag, sensitivitet, interpersonel usikkerhed og træthed.

Analysen af adjektiverne understøtter den forskning, der viser, at sensitive personer ofte har et mere negativt selvbillede og mere åben angst end dem, der bedre er i stand til at fortrænge, som beskriver sig selv mere positivt og hvis kontrol med omgivelserne fungerer bedre, idet de har mere effektive forsvarmekanismer.

TAT viste ingen forskelle ud fra vurdering af den emotionelle tone og problemløsningen i historierne.

Walter et al. (1964) fandt i en undersøgelse af high school elever, at ISB-

totalscores korrelerede signifikant med det generelle angstniveau (målt ved GAS) og behovet for anerkendelse, samt for pigernes vedkommende med karakterniveauet og situations/test-angst. Testangsten påvirkede prøveresultaterne i skolesammenhænge i negativ retning, men havde ingen sammenhæng med termins- eller årskarakter.

Barry & Dunteman (1968) undersøgte personlighed og motivation i forbindelse med en langvarig hospitalsindlæggelse og rehabilitering ved hjælp af et større testbatteri, incl. ISB's angstscore. Denne variabel indgik som man kunne forvente i en generel tilpasningsfaktor, der var bygget op af 6 uafhængige vurderinger. Variablen indgik desuden med negativ vægt i en faktor, der involverede positiv perception af andre.

Angst-scoren var signifikant ($p < 0.1$) negativt relateret til vurderinger af patienternes motivation og patienternes tilfredshed med deres situation. Lave angstværdier betød høj motivation til at vende tilbage til arbejdet; andre analyser viste, at ubehagsfølelse og utilfredshed med sig selv var en vigtig del af, hvad der mentes med motivation til at vende tilbage til arbejdet. Vurderinger af patienternes tilfredshed med deres generelle optræningsfremskridt korrelerede signifikant med en lav Rotter angst-score og en relativ lille diskrepans mellem idealselv og det reelle selv.

Fjendtlighed

Rabinowitz (1975) undersøgte, hvorledes forholdet var mellem fjendtlighed og fantasi hos en stor gruppe israelske drenge i 15-16 års alderen. Fjendtligheden blev målt bl.a. med ISB ad modum Renner et al. og sammenholdt med sociometriske vurderinger af fjendtlighed og grad af dagdrømmeri. Der var ingen sammenhæng mellem kammeraters vurderinger af fjendtlighed og den fjendtlighed, som ISB viste. Derimod var der sammenhæng mellem fjendtlighed og fantasiaktivitet, som dagdrømmeri er et udtryk for.

Rabinowitz fortolker sit resultat således, at ISB beskriver en indre tilstand og ikke den ydre adfærd. En del forskning (Purcel, 1956; Singer, 1966) tyder på, at fantasikapacitet betyder en åbenhed overfor, om personen har aggressive impulser og kan opleve en indre konflikt om/og evt. hvorledes fjendtligheden skal udtrykkes. Den voldeligt aggressive person er kendetegnet ved ikke at kunne anvende sin fantasi som erstatning for voldelig adfærd, men vil tendere til at handle sine anti-socialt impulsiver ud. Megargee & Mendelsohn (1962) fandt, at voldeligt kriminelle var bedre i stand til at kontrollere sig og mindre fjendtlige end normale ikke voldelige kriminelle målt ved hjælp af MMPI. Den voldelige person vil ikke være i indre konflikt med hensyn til fjendtlighed og vil være kendetegnet ved en lav fantasikapacitet.

Afhængighed

Fitzgerald (1958) testede følgende hypoteser: Frekvensen af afhængighedssvar i en projektiv prøve vil være positivt relateret til 1) sociometriske og interviewvurderinger af dependent adfærd og 2) betydningen af afhængighedskonflikter. 10 TAT-tavler og ISB blev anvendt som test. Begge blev scoret for antal afhængighedssvar. ISB, men ikke TAT korrelerede signifikant ($p < 0.05$) med henholdsvis interview og sociometriske afhængighedsdata.

Med hensyn til afhængighedskonfliktens vigtighed for personen, som blev vurderet ud fra interviewene, viste det sig, at denne variabel korrelerede signifikant med et højt antal afhængighedssvar på TAT ($p < 0.001$), men ikke med ditto på ISB.

TAT og ISB adskiller sig indbyrdes i det fremkomne materiale, hvilket bl.a. gav sig udslag i en lav interkorrelation (.09). Man kan derfor ikke slutte fra den ene test til den anden. Vi ser i forbindelse med afhængighed, at ISB svarer til den manifesterede adfærd, som andre oplever. Det større frihedsrum, som TAT giver, er derimod velegnet til at udsige noget om betydningen af afhængighedskonflikter for personen.

Fein (1968) undersøgte forholdet mellem selvfølelse og afhængighedsbehov i et forsøg på at finde de personlighedsfaktorer, der kan forklare uddannelses-succes hos sygeplejersker. Fein fandt en negativ sammenhæng mellem selvfølelse og afhængighed og en høj positiv sammenhæng mellem angst, målt med Cattell's IPAT-skala, og Rotter's totalscore. Gennemsnitsscoren for Rotter var høj (133); 155 var den kritiske grænse for drop-out hos sygeplejeelever. Fein kunne påvise effekten af en miljøfaktor, da praktisk talt alle fik en maksimal konfliktscore på spm. 13 og 39 ("jeg er mest bange for" og "min største bekymring er"), idet alle udtrykte stor angst for ikke at klare uddannelsen.

Udadvendthed

Sen og Kapur (1985) sammenlignede ISB og en test, som måler intro- og ekstroversion. ISB-totalscores korrelerede signifikant og negativt med skemaets udadvendthedsdimension, således at social udadvendt adfærd giver sig udslag i lave ISB-værdier, svarende til god tilpasning.

Behov for anerkendelse

Newberry (1967) undersøgte behovet for anerkendelse hos studerende i et eksperiment med forskellige situationer, hvor studerende enten blev udsat for en truende eller en afslappet forsøgssituation samt henholdsvis positive og negative interviewreaktioner. Newberry fandt bl.a. at dårlig tilpasning (= høj ISB-score) havde en negativ sammenhæng med behovet for anerkendelse i

den truende forsøgsituation, hvor den studerende samtidigt blev udsat for negative interviewreaktioner.

Janda & Galbraith (1973) tog 385 eksempler med en 8-10 svar fra hver sætning fra ISB-manualen (Rotter & Rafferty (1950) og fik fire studerende og to andre til at vurdere dem for behov for anerkendelse/social ønskværdighed på en 9-punkts skala. Pålideligheden mellem de forskellige bedømmere var .63. Korrelationen mellem skala- og ISB-værdierne for hver sætnings-"stamme" hos alle bedømmerne var .62. Korrelationen mellem skala- og ISB-værdien for hver enkelt sætningsstamme var samlet .74. Det socialt ønskværdige/behovet for anerkendelse indgår ud fra denne undersøgelse med en vis vægt i målingen af tilpasning med ISB. Dette er ikke uventet; spørgsmålet er om denne vægt er ødelæggende for anvendelsen af ISB som et uafhængigt måleredskab? Den næste undersøgelse belyser dette forhold.

McCarthy & Rafferty (1972) undersøgte relationen mellem behov for anerkendelse, selvopfattelse og tilpasningsgrad. Behovet for anerkendelse kan ses som et udtryk for at beskytte en sårbar selvfølelse og kan dække over en problemfornægt i forsøget på at opretholde en facade. Det vil sige den rummer en mulighed for et bevidst forsøg på at fremstå som veltilpasset. Behovet for anerkendelse blev i undersøgelsen målt med Marlowe-Crowne Social Desirability Scale (MC-SDS). Selvopfattelse og selvaccept blev målt med "The Index of Adjustment & Values" (IAV). Tilpasningen blev målt med ISB.

De fandt positive sammenhænge med beskudne korrelationskoefficienter mellem de tre variable. En analyse af samspillet mellem de tre variable viser, at de er uafhængige af hinanden. De, som havde meget selvaccept (IAV), havde også en ret god tilpasning (ISB), uanset hvordan deres behov var for anerkendelse (MC-SDS). Behovet for anerkendelse påvirker kun tilpasningsvariablen i beskeden grad og udgør således ikke nogen bias mod den indre validitet i ISB.

Konklusion

ISB er velegnet til at skelne mellem normale personer og mennesker med psykopatologi. ISB fremkalder mindre testangst end f.eks. TAT og Rorschach. Validiteten er høj både på det fysiologiske, psykologiske og sociologiske plan. Det skal dog bemærkes, at vi på det sociologiske plan kun kan udtale os i forbindelse med gruppevis sammenligninger. Det fremgår af en række undersøgelser, at normalt fungerende personer kan have mange konflikter og være i stand til at klare dem; disse personer vil have høje ISB-scores. Deres problemer kan være opstået i forbindelse med udviklingskriser eller traumatiske kriser. En anden gruppe er personer, som er socialt meget dårligt tilpassede

og som har store sociale og psykiske problemer. Disse behøver ikke nødvendigvis at give udtryk for mange konflikter og kan have relativt lave ISB-scores.

ISB-scoring efter manualen er et groft mål for tilpasning. Denne information, som ISB indeholder kan imidlertid udnyttes på mange måder. Man kan score nogle få centrale psykologiske dimensioner som Renner et al. (1962) har gjort, og man får herved en værdifuld og valid ekstrainformation. Man kan også tælle svarene og vurdere dem samlet ud fra et større antal psykologiske dimensioner, hvis man har velafgrænsede populationer med "kendte" problemstillinger.

En række undersøgelser viser, at ISB analyseret ad modum Renner giver os troværdig information om angstniveau, afhængighed og fjendtlighed. Dette bekræftes via gode korrelationer med en lang række andre tests.

Flere undersøgelser har vist, at der i forbindelse med ISB findes kønsforskelle og at konfliktniveauet udtrykt i form af en totalscore ændrer sig over tid og er forskellig fra den ene population til den anden. Det er vigtigt at være opmærksom på evt. truende konsekvenser af prøven og graden af selvopfattelse/sensitivitet samt de sociale normer, der regulerer i hvilket omfang vi udtrykker vores følelser og problemer.

Der er således ikke tale om at sammenhængen mellem ISB-scores og manifest adfærd er enkel og entydig. ISB har et let konservativt og konformistisk islæt. ISB fokuserer som nævnt i starten 50% mere på negative og vanskelige forhold end på positive. ISB er velegnet til at beskrive angst hos begge køn. Fjendtlighed afdækker ISB som en indre, konfliktbetonet tilstand, der ikke almindeligvis vil give sig udtryk i voldelig adfærd. ISB kan også bruges til at beskrive afhængighed som et personlighedstræk, men kun den individuelle undersøgelse kan sige noget om, hvem man er afhængig eller uafhængig af. Behovet for anerkendelse og trangen til at svare, hvad man tror forventes af een, ødelægger ikke værdien af ISB, idet graden af selvaccept/selvfølelse ser ud til at spille en langt mere afgørende rolle i forbindelse med tilpasning. De ængstelige og de afhængige har ofte en lav selvfølelse, mens ikke-sensitive med veludviklede forsvarsmekanismer ("fortrængere") tit har et ret positivt selv billede.

I en opfølgende artikel vil resultaterne ved at anvende ISB i en komparativ undersøgelse af voldsofre blive nærmere beskrevet. Det er iøvrigt vores indtryk fra et grundigt kendskab til en række voldsofre, at ISB er et meget velegnet redskab til at supplere og underbygge en klinisk personlighedsbeskrivelse.

LITTERATUR

- Aaron, N.S. (1967). Some personality differences between asthmatic, allergic and normal children. *Journal of Clinical Psychology*, 23, 336-340.
- Allport, G.W. (1965). The trend in motivation theory. I B.I. Murstein (Ed), *Handbook of projective techniques*. New York: Basic Books.
- Barry, J.R. & Dunteman, G.H. (1968). Personality and motivation in rehabilitation. *Journal of Counseling Psychology*, 15, 237-244.
- Brøndum, E. (1989). Psykologisk førstehjælp til volds ofre. *Nordisk Psykologi*, 41, 150-153.
- Buros, O.K. (Ed). *Mental Measurement Yearbook*, IV 1953, V 1959, VI 1965, VIII 1978. New Jersey: The Gryphon Press.
- Buros, O.K. (Ed). (1970). *Personality: Tests and reviews I*. New Jersey: The Gryphon Press
- Buros, O.K. (Ed). (1961). *Tests in print II*. New Jersey: The Gryphon Press.
- Churchill, R. & Crandall V.J. (1955). The reliability & validity of the Rotter incomplete sentences test. *Journal of Counseling Psychology*, 19, 345-350.
- Cross, H.J. & Davis, G.L. (1972). College students adjustment and frequency of marihuana use. *Journal of Counseling Psychology*, 19, 65-67.
- Daston, P.G. (1968). Word association and sentence completion. I A.I. Rabin (Ed), *Projective techniques in personality assessment*. New York: Springer.
- Degood, D.E. & Valle, R.S. (1975). A state-trait analysis of alpha density and personality variables in a normal population. *Journal of Clinical Psychology*, 31, 624-31.
- Elklit, A. (1990). Måling af belastninger efter voldeligt overfald med TSC-33. *Nordisk Psykologi*, 42, 281-289.
- Eno, L. & Woehlke, P. (1984). Relationship between grammatical errors on Rotter's scale and performance on educational tests for students suspected of having learning problems. *Perceptual & Motor Skills*, 58, 75-78.
- Fein, L.G. (1968). Non-academic personality variables and success at school. *International Mental Health Research Newsletter*, 10, (1), p 2,5, 9-15.
- Fitzgerald I.B.J. (1958). Some relationships among projective test, interview, and sociometric measures of dependent behavior. *Journal of Abnormal & Social Psychology*, 56, 199-203.
- Fulkerson, S.E. & Gettys, V.C. (1965). Validity of a maladjustment score from the Rotter incomplete sentences blank. *Journal of Clinical Psychology*, 21, 422-24.
- Fuller, C.B. et al. (1982). Performance of delinquent and non-delinquent high school boys on the Rotter incomplete sentence blank. *Journal of Personality Assessment*, 46, 506-510.
- Gardner, J.M. (1967). The adjustment of drug addiction as measured by the sentence completion method. *Journal of Projective Techniques & Personality Assessment*, 31, 28-29.
- Goldberg, P.A. (1965). A review of sentence completion methods in personality assessment. *Journal of Projective Techniques & Personality Assessment*, 29, 12-45.
- Goldberg, P.A. & Stark, M.J. (1965). Johnson or Goldwater: Some personality and attitude correlates of political choice. *Psychological Reports*, 17, 627-631.
- Harrison, R.J. (1966). Predictive validity of some adjustment tests: a research note. *Australian Journal of Psychology*, 18, 284-287.
- Janda, J.A. & Galbraith, G.G. (1973). Social desirability and adjustment in the Rotter incomplete sentences blank. *Journal of Consulting & Clinical Psychology*, 40, 337.
- Lah, M.I. & Rotter, J.R. (1981). Changing college students norms on the Rotter incomplete sentences blank. *Journal of Consulting & Clinical Psychology*, 49, 985.
- Lewinsohn, P.M. & Nichols R.C. (1964). The evaluation of changes in psychiatric patients during and after hospitalization. *Journal of Clinical Psychology*, 20, 272-279.
- Lewinsohn, P.M. & Nichols, R.C. (1967). Dimensions of change in mental hospital patients. *Journal of Clinical Psychology*, 23, 498-503.
- Megargee, E.I. & Mendelsohn, G.A. (1962). A crossvalidation of 12 MMPI indices of hostility and control. *Journal of Abnormal & Social Psychology*, 65, 431-438.
- McCarthy, B.W. & Rafferty, J.E. (1971). Effect of social desirability and self-concept scores on the measurement of adjustment. *Journal of Personality Assessment*, 35, 576-583.
- Millimet, C.R. (1972). Support for a maladjustment interpretation of the anxiety-defen-
- siveness dimension. *Journal of Personality Assessment*, 36, 39-44.
- Murstein, B.I. (Ed). (1965). *Handbook of projective techniques*. New York: Basic Books.
- Murstein, B.I. & Wolf, S.R. (1970). Empirical test of the "levels" hypothesis with five projective techniques. *Journal of Abnormal Psychology*, 75, 38-44.
- Neuringer, C. & Orwick, P.O. (1968). The measurement of anxiety on the sentence completion test. *Journal of General Psychology*, 78, 197-207.
- Newmark, C.S. et al (1974). Test-induced anxiety as a function of psychopathology. *Journal of Clinical Psychology*, 30, 261-264 (a).
- Newmark, C.S. et al (1974). The effects of personality tests on state and trait anxiety. *Journal of Personality Assessment*, 38, (17-20) (b).
- Newbury, L.A. (1967). Defensiveness and need for approval. *Journal of Consulting Psychology*, 31, 396-400.
- Polyson, J. et al. (1985). The recent decline in TAT research. *Professional Psychology Research and Practice*, 16, 26-28.
- Purcell, K. (1956). The TAT & antisocial behavior. *Journal of Consulting Psychology*, 20, 449-456.
- Rabinowitz, A. (1975). Hostility measurement and its relationship to fantasy capacity. *Journal of Personality Assessment*, 39, 50-54.
- Renner, K.E. & al. (1962). The validity of a method for scoring sentence-completion responses for anxiety, dependency, and hostility. *Journal of Applied Psychology*, 46, 285-290.
- Rogers, G. (1978). Content analysis of the Rotter incomplete sentences blank and the prediction of behavior ratings. *Educational & Psychological Measurement*, 38, 1135-1141.
- Rose, H.A. (1965). Prediction and prevention of Freshman attrition. *Journal of Counseling Psychology*, 12, 399-403.
- Rose, H.A. & Elton, C.F. (1966). Another look at the college dropout. *Journal of Counseling Psychology*, 13, 242-245.
- Rotter, J.B. & Rafferty, J.E. (1950). *The Rotter incomplete sentence blank*. New York: Psychological Corporation.
- Rotter, J.B. & Rafferty, J.E. (1953). B. Rotter incomplete sentences blank. I E. Weider (Ed.), *Contributions toward medical psychology: Theory & psychodiagnostic methods*. Vol. II. (590-598). New York: Ronald Press.
- Rotter, J.B. & Willerman, B. (1947). The incomplete sentences test as a method of studying personality. *Journal of Consulting Psychology*, 11, 43-48.
- Rulla, L.M. & Maddi, S.R. (1972). Personality and the catholic religious vocation II: Self and conflict in male entrants. *Journal of Personality*, 40, 564-587.
- Sechrest, L.B. & Hemphill, J.K. (1954). Motivational variables in the assuming of combat obligation. *Journal of Consulting Psychology*, 18, 113-118.
- Sen, A. & Kapner, P. (1985). A comparison of projective technique and questionnaire method for studying personality in a group of medical students. *Social Science International*, 1, 34-38.
- Singer, J.L. (1966). *Daydreaming*. New York: Random House.
- Stein, D.K. (1973). A social learning theory approach to sensitivity groups. *American Journal of Community Psychology*, 1, 351-361.
- Stricker, G. & Dawson, D.D. (1966). The effects of first person and third person instructions and stems for sentence completion responses. *Journal of Projective Techniques & Personality Assessment*, 30, 169-171.
- Thurstone, J.R. et al. (1968). The relationship of personality to achievement in nursing education. *Nursing Research*, 17, 265-268.
- Walker, C.E. & Linden, J.D. (1967). Varying degrees of psychological sophistication in the interpretation of sentence completion data. *Journal of Clinical Psychology*, 23, 229-231.
- Walter, D. et al. (1964). Anxiety and the intellectual performance of high school students. *Child Development*, 35, 917-926.
- Ågesen, N. et al. (1984). Rotter's sætningfuldendelsestest. *Nordisk Psykologi*, 36, 188-200.